

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

יו.

עין משפט
נר מצוה

א) ופי' הוה נפקי כיה גרסת השאלמות פ' לך לך, ב) מגילה ס. קדושין מ: ספרי פ' עקב, טו ע"ז ה: ע"פ (נלקמן פב ע"ז ה:), ו) נלקמן יט. ו) נ' לך לך סימן ז, ו) נ' מוספות קדושין מ: ד"ה לימוד.

תורה אור השלם

1. אשריכם זרעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור: ישעיהו לב כ ורעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד נירו לכם ניר ועת לדרוש את ה' עד יבוא יורה צדק לכם: הושע י יב הוי כל צמא לבו לפים ואשר אין לו כסף לבו שברו ואבלו ולבו שברו בלוא כסף ובלוא מור: ון וקל: ישעיהו נה א בן פרת יוסף בן פרת עלי עין בנות צעדה עלי שור: בראשית מט כב י' יששכר חמר פרם רבץ בן המושפתים: בראשית מט יד ב' כבוד שורו וקר לו וקרני ראם קרניו בהם עמים יגח יחדו אפסי ארץ והם רבבות אפרים ודם אלפי מנשה: דברים לג ה ומבני יששכר יודעי ביה לעתים קצת מה יעשה ישאל ראשיהם על מאתים וכל אחיהם על פיהם: דברי הימים א יב לג

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה הוה וכו' דקן היא הלך:

מוסף רש"י

שהלימוד מביא לידו מעשה. נמלא שניהם בידו (קדושין טו). הדרן עלך ארבעה אבות

והד אמר שבעה. ימים: זה חוקיה מלך יהודה. ליטנא דש"ס הוא ולא לשמועין דהוה חוקיה דהאי קרא בחוקיה כמיזי אלא אגב אורחיה דמפרש מאי כבוד עשו לו כמותו נקיט ואמר הכי: הלולי כהפ. כמו וחללה נעלו (דברים כה) כהפיהם: והאידנא מפיקין. ספר תורה קמי גברא רבה: אנוחי. על מטתו לא מנחין: כי הוה עייל לזים הכסא. כלומר זימנא חדא כי הוה עייל לזית הכסא אמר לן הכי קיים אמרינן לימד לא אמרינן ולימד אמרו לחוקיה והאידנא לא משום כבודו לחוקיה דלימד עדיף מקיים: מביא לידי מעשה. אלמא מעשה עדיף: למיגמר. לעלמא מעשה עדיף אבל לאגמורי לאחרני עדיף ממעשה הלכן לימד לא אמרינן: וזרעי. היינו דקה וחסד דמפרש לקמיה: לנחלא שני שבעים. דהכי משמע רגליכם ישולחו בנחלת השור והחמור יוסף ויששכר: בנות צעדה עלי שור. היינו כלה: חמור גרם. מתגרמא עמיר בניסין: יוסף איקרי שור כזור שורו הדך לו (דברים לג):

הדרן עלך ארבעה אבות

ביצד הרגל מועדם. כלומר כמה הרגל מועדת: לשזר דרך הלוכה. כלומר כזן היא מועדת שמשצרת דרך הלוכה: **הצהמה מועדם נו'.** קפרינא בגמ' [ע"ז] היינו רגל היינו צהמה הא תנא ליה לשזר דרך הלוכה: **היטה מעעטם.** שנינו הוא זה ותולדה דקין (ה) הלכן חזי נוק ותו לא: או שהיו לרווח מנסוין נו'. אע"ג ללא שנינו הוא אלא אורחיה הוא אפ"ה מ"ג ותו לא דהלכתא גמירי להו וצדשות הניזק קאמר דצד"ר פטור כדלוקימנא צד"ש פ"ק (דף ג:) דלרווח תולדה דרגל לפוטרו צד"ה: **היטה על עלני.** אחר: ראשון. נוקי רגל על ומשלמת כולה ואחרון ע"י לרווח נשזר הלכן חזי נוק: **דליל קשור צרגלו.** כל דצר הנקשר צרגל התרגול קרי דליל. ואית דגרסי דלי: **מהדס.** מרקד: **משלם חזי נוק.** דליל היינו לרווח כדמפרש בגמ' [ע"ז] דלדייה אדוי. הידוס נמי כגון שהמזי והלרווח שזרו את הכלים: גמ'

שלישים ויששה אר"ף. לו בגימטריא הכי הוי: **והלא לפני** אחאב עשו בן. שעשו לו הספד גדול כדאמרינן במגילה (דף ג. וס) כמספד הדרימון בן טבריימון כדמתרגמינן כמספד אחאב בן עמרי דקטיל ימיה הדרימון בן טבריימון וזמלמנה היה שהיו שם עם רב וכולן ספרו עליו ואע"ג דכתיב (מלכים א כב) ויעזבו רעינה צמחנה ואמרינן (סנהדרין דף לט:) צלצוד רשעים רינה צלצוד אחאב בן עמרי רינה היינו לנדיקים שזדור אצל עבדיו ואוהביו היו מספדין אותו: **אלא שהניחו ס"ת על מפתחו.** ואע"ג דכ"פ צמח דמ"ק (כה.) גזי רב הונא משמע דאסור לעשות כן משום דאסור לישז ע"ג מטת ספ"ת מונחת עליה וצדקומן רבה (מנחות דף נב:) איכא פלוגמא דאמוראי ליכא למיפך מד' נחמיה דהכא דשאני חוקיה דהוה גדול צמורה וצמטשים טושים צימח: **והאמר מר גדול אמור תורה שמביא ירי מעשה.** פ"י צקוטנס אלמא מעשה עדיף וקשה לר"ת דלדרכה מהכא לדיק ספ"ק דקדושין (דף מ: וס) למוד גדול ממעשה גזי וקניס שהיו מסובין בעליית צית נתזה צלוד ונשאלה שאילה זו בפניהם למוד גדול או מעשה גדול ונמנו כולם ואמרו למוד גדול שמביא ליד מעשה ואומר ר"ת דה"פ והאמר מר שלמוד מביא ליד מעשה וכיון שאנו אומרים קיים הכי אנו אומרים שלמד דאי לא שלמד היאך קיים שהלמוד מביא ליד מעשה ולא מסיק אדעתיה השמא לחלק צין למד ללימד ומשני הא לאגמורי [דלוימוד] ודאי לא אמרינן דהא ודאי עדיף שמביא את הרבים ליד מעשה כשמלמדם ונשאלתם דכך אחאי גאון ל"ג קיים אמרינן לימד לא אמרינן אלא גרם ומנח מפילין והדר אמר לן ותו לא ופריץ גמרא והיאך הוה מנח מפילין תחלה קודם שהיה אומר להם השמעמח והלא למוד גדול ממעשה ומשני הא למנמר הא לאגמורי דליגמר נפשיה למוד גדול שמביא ליד מעשה אצל לאגמורי לאחריס לא עדיף ולפיכך היה מנח מפילין מחילה:

הדרן עלך ארבעה אבות

ביצד ההרגל מועדת לשבר בדרך הלוכה ההבמה מועדת להלך כדרכה ולשבר יהיתה מבעטת או שהיו צדורות מנתזין מתחת רגליה ושברה את הכלים משלם חזי נוק (ה) דרסה על הכלי ושברתו ונפל על כלי ושברו על הראשון משלם נוק שלם ועל האחרון משלם כדרכן ולשבר היה דליל קשור את הכלים משלם חזי נוק: גמ'

ואי דלסליק הא תנינא ושור המזיק צדשות הניזק והאדם צוקף ואומר ר"י ודאי אדפתח ציה קאי וסן ורגל כחד חשיבי משום דשון בהלכותיהן ומחד קרא נפקי ומשום דתנא רגל צמר שן נקטו הכא רגל צרישא דסליק מיניה: **הבהמה מועדת.** אית דגרס והצהמה צו"ו וה"פ כיצד העדאה דרגל לשזר דרך הלוכה פי' דרך הלוכה היא העדאמה וכן צבישא גבי שן אצל קשה לר"י מה מידש כאן שלא שנהא צפרק קמא ונראה לר"י דל"ג צו"ו וה"פ כיצד הרגל מועדת לשזר דרך הלוכה שאמר צפרק קמא (דף טו:) הבהמה מועדת כו' ומ"מ דייק בגמרא שפיר היינו רגל היינו צהמה דהרגל מועדת והצהמה מועדת הכל אחד: **היתה מבעטת.** אגב דשוה לרווח נקט לה הכא: **דרסה על הבלי.** אורי' דלויטריץ לשמועין דסד"א דמשויה הוא כיון דדרסה כ"כ צחוק שנינו השזר על כלי אחר ושזרו ומסתמא להזיק נתכוונה:

קעח א מיי' פ"א מהל' מ"ת הלכה ג סגן עשין יב טו"ע י"ד סימן רמו סעף יח: א ב ג מיי' פ"א מהל' מקי ממון הלכה ה סגן עשין טו טו"ע ח"מ סימן שפט סעף א וסעף ו סימן שט סעף א: ב ד מיי' שם פ"ב הלכה ג סגן שם טו"ע ח"מ סימן שט סעף ג: ג ה מיי' שם הלכה ד טו"ע שם סעף ה: ד ו מיי' שם הלכה י טו"ע שם סעף י:

רבינו הגנאל

ור' נחמיה אמר שהושיבו ספר תורה על מטתו ואמרו קיים זה מה שכתוב בזה. והיידנא מפיקין, ואי מנחי, קיים לא אמרינן. פ"י חלוצי כהן כך שבענו, שמוציא יד אחד מבית הצואר שלו ממקום הקרע כדי שיהא הקרע ברור ונמצא כהן חלוץ מן החלוק. ר' יוחנן, קיים אמרי' לימד לא אמרי'. והא אמר מר גדול תלמוד תורה שהתלמוד מביא ליד מעשה. ופריץ לא קשיא למיגמר הוא תלמוד גדול שהתלמוד מביא ליד מעשה, לאגמורי הוא לאחריני מעשה גדול. ש"מ דלמיגמ' הוא וליאוסוקי קמיה רביה טפי עדיף וקדים על לאגמורי הוא לאחריני. אמר ר' יוחנן כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים, וזכה לנחלת שני שבטים, והן יוסף ויששכר. הדרן עלך ארבעה אבות פרק שני: כיצד הרגל כיצד הרגל מועדת לשבר בדרך הילוכה, הבמה מועדת להלך כדרכה כו'.

הדרן עלך ארבעה אבות

ביצד ההרגל מועדת. אמתימין דפ"ק (דף טו:) קאי ומיניה אי אדפתח ליתני כיצד השן צרישא

ואי דלסליק הא תנינא ושור המזיק צדשות הניזק והאדם צוקף ואומר ר"י ודאי אדפתח ציה קאי וסן ורגל כחד חשיבי משום דשון בהלכותיהן ומחד קרא נפקי ומשום דתנא רגל צמר שן נקטו הכא רגל צרישא דסליק מיניה: **הבהמה מועדת.** אית דגרס והצהמה צו"ו וה"פ כיצד העדאה דרגל לשזר דרך הלוכה פי' דרך הלוכה היא העדאמה וכן צבישא גבי שן אצל קשה לר"י מה מידש כאן שלא שנהא צפרק קמא ונראה לר"י דל"ג צו"ו וה"פ כיצד הרגל מועדת לשזר דרך הלוכה שאמר צפרק קמא (דף טו:) הבהמה מועדת כו' ומ"מ דייק בגמרא שפיר היינו רגל היינו צהמה דהרגל מועדת והצהמה מועדת הכל אחד: **היתה מבעטת.** אגב דשוה לרווח נקט לה הכא: **דרסה על הבלי.** אורי' דלויטריץ לשמועין דסד"א דמשויה הוא כיון דדרסה כ"כ צחוק שנינו השזר על כלי אחר ושזרו ומסתמא להזיק נתכוונה:

ה א מיי פ"א מהלכות
מקו ממנו הלכה י סג
עשין סו טו"ע ח"מ סימן
58 ע"פ פ"א:
ב ג מיי פ"ב ע"ס ה' ג
סג ע"ס טו"ע ע"ס
ע"פ ג ד:
ד מיי ע"ס הלכה י
טו"ע ע"ס ע"פ פ"א:
ה מיי ע"ס טו"ע ע"ס
ע"פ ט:
ו מיי ע"ס הלכה י
טו"ע ע"ס ע"פ פ"א:
ז מיי ע"ס טו"ע ע"ס
ע"פ ד:
ח מיי ע"ס פ"א ה' י
סג ע"ס טו"ע ע"ס
יב מיי ע"ס פ"ב ה' י
ועין בהשגות ונתיימ
סג ע"ס טו"ע ע"ס ע"פ
י"א:
יג י טו"ע ע"ס ע"פ ה
בהג"ה ועי' במ"י פ"ב
מהלכות מקו ממנו הלכה י
ובהשגות ע"ס:

תורה אור השלם
1. פי יבער איש שדה או
כרם ושלח את בעירו
ובער בשדה אחר מיטב
שדו ומיטב פרמו
ישלם: שמות כב ד

רבינו הגנאל

מקשי רבינו היינו רגל
היינו בהמה. ופריך ליה
רבא תנא הרגל שהיא אב
וקתני בהמה תולדות.
אלא מפתה סיפא דקתני
השן מונדה והבהמה
מונדה כ"י. פי' בשלמי
גבי רגל מפרש בעיטה
והיא תולדה וקתני לה הכי
גבי בהמה, ש"מ דמישם
תולדות קתני בהמה. אלא
לגבי שן, מאי מן התולדות
דשן דקתני בהמה
לאייתוי תולדה דשן.

ופריך רב אישא שן
דחיה סיפא שן דבהמה
וכולחו אבות נינהו. ושאר
השמועה פשוטה היא.
ח"י הבהמה מונדה לולח
כדרכה ולשבר, כיצד
בהמה שנסבה לחצר
הניזק והזיקה בגופה דרך
הילוכה או בשערה דרך
הילוכה, באיכופ שעליה
או בשליף שעליה,
(בפרומביא) (בפרומביא)
שפניה בוג שבצורה,
וחמור במשאו משלימין
נוק שלם. ויצרורתי כי
אורחיהו, בגון שהיה פרה
מהלכת וצורות מנחין
מתחת פרסותיה, וחזיר
נובר באשפה והתני והזיק
משלימין חצי נוק. סומכוס
אומ' צורות וחזיר שהיה
נובר באשפה והתני והזיק
משלם נוק שלם. ת"ד
הרגולין שהיו מחזיקין
בעיטה או על גבי פירות
וטעמו או ניקרו, נוק שלם.
העלו עפר או צורות, חצי
נוק. סומכוס אומ' נוק
שלם. תניא איך תרגולין
שהיו מפרחין במקום
למקום ושברו כלים
בנפיהם, נוק שלם. ברוח
שבכנפיהן חצי נוק.
סומכוס אומ' נוק שלם.
וליתה לסומכוס, דתניא
תרגולין שהיו מפרחין
מקום למקום ויצא רוח
מתחת כנפיהן ושברו כלים
משלם חצי נוק, וסתמא
כרבנן. אמר רבא במסנקא

לעולם כחור כגופו דמי, חצי נוק צדורות היל' גמירי לה. אמר רבא כל שבוב טמא בנוקים משלם נוק שלם, וכל שבוב טהור בנוקין חצי נוק. אמר ר' רבא איש הא שמועתא דרבא בעי' פוק ר' ישמעאל בסופו בהאי לישנא, אמ' רב אשי כל שבוב טמא בגוי עושה יין נסך, כל שבוב טהור בגוי אינו עושה יין נסך. מכאן, אמר ר' שמעון בן לקיש קנה בקומטו שלוב והסיט בו את הטהור, וזהו ששינו במשנתו טהור מכה את הטמא, טהור. אבל קנה בקומטו שלטהור והסיט בו את הוב טמא, כדתנן וטמא את הטהור טמא. וכן אם זרק זב חפץ נגע בטהור טהור, דתנן זב שהקיש על כסוסטרא ונפל ככר שלתרומה, טהור. ורבא קיימ' ליה דכחו כגופו דמי, ומדחויין דמיתבי רב חייא בר אשי לרב אשי נטל החבית וזיקה

יו: כיצד הרגל פרק שני בבא קמא

סד"א וש"ה את בעירה כתיב. אע"ג דכבר אשמועינן כרישא דאפי' תרגולין מועדין מ"מ יחא ליה לאשמועינן גבי שן וקשה קת' אמאי לא תנא נמי תולדה שן כמו ברגל:

קמ"ו ר' דחיה בבב"ב בהמה. לא מההיא דרשה דבהמה המקשה (חולין דף ע"ה). קאמר הכא דחיה בכלל בהמה דהא הכא אפילו עוף נמי הוא בכלל בהמה דקתני התרגולות מועדת לאלא ילפינן בהמה משנת כדאמרין בס"פ הפרה (לקמן דף נ"ד): דבעירה ובהמה הכל אחד דמתרגמינן בהמה בעירה:

וחמור במשאו. אע"ג דכבר שנה בשליף שעליה אכטריין לאשמועינן לפי שאין משאו של חמור מהדוק ומחזור בו כשאר בהמה וס"ד ללא הו' כגופו:

נובר באשפה. יכנסונה חזיר מיער (תפלה פ) מתרגמינן ינובריה וטע"ג דתנא לרורות דרגל אשמועינן לרורות דשן דלהנאתו קעניד: **כל** שבוב טהור. אין זה הכלל דוקא דהא קנה צקומטו של זב והסיט בו הטהור טהור וילענין נוקין אין מילוק וכל עיקר האי כללא לא נא אללא למעט זורק: **בתר מעיקרא** אולינן בו'. ומתנן דרסה על הכלי ושברתו דמשמע הא נתגלגל למקום אחר ונשבר ע"ס חייב ח"י ליכא למידק דלדרכה מדמפליג צין ראשון לפני ולא מפליג צראשון גופיה איכא למידק איפסא:

זרק בלי מראש הגג בו. נראה דאם זרק אצן או מן על הכלי וצא אחר וקדם ושברו דפשיטא דמיינן ולא שייך כלן מנא תצירא תבר דאי אולינן נמי הכא תבר מעיקרא לא משכח צדורות ח"י וסברא פשוטה היא לחלק צין זורק אצן לזרק עלי עמנו:

סומכוס אומר נוק שלם תניא אידך תרגולין שהיו מהדסינן ע"ג עיסה ועל גבי פירות וטינפו או ניקרו משלם נוק שלם והעלו עפר או צורות משלמין חצי נוק סומכוס אומר נוק שלם תניא אידך תרגול שהיה מפריח במקום למקום ויצתה רוח מתחת כנפיו ושיברה את הכלים משלם חצי נוק סתמא כרבנן אמר רבא בשלמא סומכוס קסבר כחו כגופו דמי אלא רבנן אי כגופו דמי כוליה נוק בעי לשלם ואי לאו כגופו דמי חצי נוק נמי לא לשלם הדר אמר רבא לעולם כגופו דמי ו"חצי נוק צורות הלכתא גמירי לה: אמר רבא כל שבוב טמא בנוקין משלם נוק שלם כל שבוב טהור בנוקין משלם חצי נוק ורבא צורות אתא לאשמועינן לא רבא עגלה מושכת בקרון קא משמע לן תניא כותיה דרבא בהמה מועדת לשבר בדרך הלוכה כיצד בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה בגופה דרך הלוכה ובשערה דרך הלוכה באוכף שעליה ובשליף שעליה ובפרומביא שבפיה ובווג שבצוארה וחמור במשאו ועגלה מושכת בקרון משלם נוק שלם תנו רבנן תרגולין שהיו מחמטין בחבל דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי משלמין נוק שלם בעי רבא דרסה על בלי ולא שברתו ונתגלגל למקום אחר ונשבר מהו בתר מעיקרא אולינא וגופיה הוא או דלמא בתר תבר מנא אולינא וצורות נינהו תפשוט ליה מדרכה ד"דאמר רבה זרק כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל פטור דאמרין ליה מנא תבירא תבר לרבה פשיטא ליה לרבה מבעיא ליה ת"ש הירוס אינו מועד וי"א ה"ז מועד הירוס ס"ד אלא לאו הירוס והתני ובהא קמפלגי דמר סבר בתר מעיקרא אולינן ומר סבר בתר מנא אולינן לא אמאי לא ליהו מועד הא אורחיה הוא: הירוס ופסיו. שגלגל הכלי צדקתו למקום אחר ונשבר מ"ד מועד לזק סבר בתר מעיקרו אולינן:

גמ' היינו רגל היינו בהמה. מאי רגל ומאי בהמה דתני תרמי בממני' הא חדא היא ואמאי הדר מני בהמה מועדת: **סנה אצוב**. רגל ממש שדרסה צרגליה וסיפא קתני תולדות בהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר בגופה ובשערה ובשליף שעליה דרך הלוכה דתולדות דרגל הן דהזיקה מנאי ואין כוונתה להזיק: **מאי אצוב ומאי תולדות איכא**. (והא) ליכא למימר דהאי דתנא בהמה מועדת לאכול פירות וירקות הו' להו תולדה דהיינו שן ממש ותולדה דשן היינו נתחככה צכותל להנאתה: **הוה קמהדר ליה**. רצא לרצינא: **צדיוסא**. בשחוק: **וא"ל אינא שנאי חודא**. רישא ואת שני סיפא: **ועמא מלי**. אסיפא קאי: **צעירה**. היינו תרגוס של בהמה ס': **קמ"ל**. מתני' דאשן דחיה נמי מייחייב: **דחיה בכלל בהמה**. דכתיב (דברים יד) זאת בהמה אשר תאכלו ומפרש בתריה ליל צני וחמור: **אי הכי הו'**. שן בהמה מצבי ליה למימני צרישא והדר שן מיה: **רישא** נמי ליפני. בהמה דהו' תולדה צרישא דלא כתיבא: **אידי ואידי**. שן דחיה וכן דבהמה: **ספא**. גבי רגל: **צניק אב וסני סולדה**. צממיה: **דסליק מרגל צפ"ק** (דף טו:): **תנן הרגל מועדת ולא תנן בהמה: אוכף**. שליף צלע"ז: **שליף**. משאו שצממתה וצמרופיין: **הסיו**. דהוה לרורות: **סומכוס** לית ליה להלכתא דחיי נוק לרורות אללא נוק שלם ס"ל: **נובר**. צממיה וצלע"ז פוריין: **לרורות כי אורחיהו**. כלומר משלם חצי נוק דמפרש לקמיה דהלכתא גמירי לה וכן חזיר הנובר ומתני' לרורות צמוטמו הו' נמי לרורות דרגל דכל מה שהו' כמו ולא גופו קרי לרורות: **צנפיהס**. שנגעו צנפיהס ככלי: **רוח שצנפיהס**. היינו לרורות דכחו הו': **מהדסינן**. מרקדין: **ונקרו**. צמרטוס שלהס שקורין צייק: **העלו עפר**. מן הארץ לעיסה: **חלי נוק נמי לא**. דלא אשכחן חלי נוק אללא צמטנה אלל צמדי דאורחיה לא: **שצוז טמא**. שנגעו נגיעה ממש: **שצוז טהור**. כחו שזרק חפץ על אדס הו' טהור וצמקין בעין לרורות חצי נוק: **לרורות אסא לאשמועינן**. צממיה: **עגלה מושכת בקרון**. אמא לאשמועינן דצוז טמא אס הלכה קרון שצוז עליה על גבי כלים טמאים משוס מדכס הזז וצמקין נמי עגלה שצוז טמא: **אין** כח הסטה טמאין, כך בנייקין צורות ויתחין מכה הליכת בהמה חצי נוק גם שנינו זה. ופוקי, ד"א עגלה מושכת אתא לאשמועינן. כלומ' כשם שהוב היושב בספינה, כדתנן הוב והטהור שישבו בספינה או באסדה או שרכבו על גבי בהמה אצ"פ שאין בגדיהן נוגעים חצי הוב טמאין. כיצא בו היושב בעגלה המושכת עם הוב טמא, כך אם היו בעגלה מושכת כלים ונשברו חייב א' היושב בעגלה לשלם נוק שלם. ד"א עגלה מושכת, כבהמה בשליף שעליה, כשם שזה נוק שלם כך זה

גמ' א"ל רבינא לרבה היינו רגל היינו בהמה א"ל תנא אבות וקתני תולדות אלא מעתה סיפא דקתני

השן מועדת הבהמה מועדת מאי אבות ומאי תולדות איכא הוה קמהדר ליה בבדיחותא וא"ל אנא שנאי חודא ואת שני חודא וטעמא מאי אמר רב אשי תנא שן דחיה וקתני שן דבהמה ס"ד אמינא וישלח את בעירה כתיב בהמה אין חיה לא קמ"ל דחיה בכלל בהמה אי הכי הא מבעי ליה למיתני ברישא האי * דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה אי הכי רישא נמי ליתני ההיא דלא כתיבא ברישא הכי השתא התם אידי ואידי אבות נינהו הך דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה הכא שביק אב ותני תולדה איבעית אימא אידי דסליק מרגל פתח ברגל תנו רבנן בהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר כיצד בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה בגופה דרך הלוכה ובשערה דרך הלוכה באוכף שעליה ובשליף שעליה ובפרומביא שבפיה ובווג שבצוארה וחמור במשאו משלם נוק שלם סומכוס אומר צדורות וחזיר שהיה נובר באשפה והזיק משלם נוק שלם הזיק פשיטא אלא אימא התני והזיק משלם נוק שלם צדורות מאן דבר שמיהו חסורי מחסרא והכי קתני צדורות כי אורחיהו חצי נוק ויחזיר שהיה נובר באשפה והתני והזיק משלם חצי נוק סומכוס אומר צדורות וחזיר שהיה נובר באשפה והתני והזיק משלם נוק שלם:

ת"ד תרגולין שהיו מפרחין ממקום למקום ושברו כלים בכנפיהן משלם נוק שלם הברוח שבכנפיהן משלמין חצי נוק ויחזיר שהיה נוק עיסה ועל גבי פירות וטינפו או ניקרו משלם נוק שלם והעלו עפר או צורות משלמין חצי נוק סומכוס אומר נוק שלם תניא אידך תרגול שהיה מפריח במקום למקום ויצתה רוח מתחת כנפיו ושיברה את הכלים משלם חצי נוק סתמא כרבנן אמר רבא בשלמא סומכוס קסבר כחו כגופו דמי אלא רבנן אי כגופו דמי כוליה נוק בעי לשלם ואי לאו כגופו דמי חצי נוק נמי לא לשלם הדר אמר רבא לעולם כגופו דמי ו"חצי נוק צורות הלכתא גמירי לה: אמר רבא כל שבוב טמא בנוקין משלם נוק שלם כל שבוב טהור בנוקין משלם חצי נוק ורבא צורות אתא לאשמועינן לא רבא עגלה מושכת בקרון קא משמע לן תניא כותיה דרבא בהמה מועדת לשבר בדרך הלוכה כיצד בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה בגופה דרך הלוכה ובשערה דרך הלוכה באוכף שעליה ובשליף שעליה ובפרומביא שבפיה ובווג שבצוארה וחמור במשאו ועגלה מושכת בקרון משלם נוק שלם תנו רבנן תרגולין שהיו מחמטין בחבל דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי משלמין נוק שלם בעי רבא דרסה על בלי ולא שברתו ונתגלגל למקום אחר ונשבר מהו בתר מעיקרא אולינא וגופיה הוא או דלמא בתר תבר מנא אולינא וצורות נינהו תפשוט ליה מדרכה ד"דאמר רבה זרק כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל פטור דאמרין ליה מנא תבירא תבר לרבה פשיטא ליה לרבה מבעיא ליה ת"ש הירוס אינו מועד וי"א ה"ז מועד הירוס ס"ד אלא לאו הירוס והתני ובהא קמפלגי דמר סבר בתר מעיקרא אולינן ומר סבר בתר מנא אולינן לא אמאי לא ליהו מועד הא אורחיה הוא: הירוס ופסיו. שגלגל הכלי צדקתו למקום אחר ונשבר מ"ד מועד לזק סבר בתר מעיקרו אולינן:

גמ' א"ל רבינא לרבה היינו רגל היינו בהמה א"ל תנא אבות וקתני תולדות אלא מעתה סיפא דקתני

השן מועדת הבהמה מועדת מאי אבות ומאי תולדות איכא הוה קמהדר ליה בבדיחותא וא"ל אנא שנאי חודא ואת שני חודא וטעמא מאי אמר רב אשי תנא שן דחיה וקתני שן דבהמה ס"ד אמינא וישלח את בעירה כתיב בהמה אין חיה לא קמ"ל דחיה בכלל בהמה אי הכי הא מבעי ליה למיתני ברישא האי * דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה אי הכי רישא נמי ליתני ההיא דלא כתיבא ברישא הכי השתא התם אידי ואידי אבות נינהו הך דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה הכא שביק אב ותני תולדה איבעית אימא אידי דסליק מרגל פתח ברגל תנו רבנן בהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר כיצד בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה בגופה דרך הלוכה ובשערה דרך הלוכה באוכף שעליה ובשליף שעליה ובפרומביא שבפיה ובווג שבצוארה וחמור במשאו משלם נוק שלם סומכוס אומר צדורות וחזיר שהיה נובר באשפה והזיק משלם נוק שלם הזיק פשיטא אלא אימא התני והזיק משלם נוק שלם צדורות מאן דבר שמיהו חסורי מחסרא והכי קתני צדורות כי אורחיהו חצי נוק ויחזיר שהיה נובר באשפה והתני והזיק משלם חצי נוק סומכוס אומר צדורות וחזיר שהיה נובר באשפה והתני והזיק משלם נוק שלם:

ת"ד תרגולין שהיו מפרחין ממקום למקום ושברו כלים בכנפיהן משלם נוק שלם הברוח שבכנפיהן משלמין חצי נוק ויחזיר שהיה נוק עיסה ועל גבי פירות וטינפו או ניקרו משלם נוק שלם והעלו עפר או צורות משלמין חצי נוק סומכוס אומר נוק שלם תניא אידך תרגול שהיה מפריח במקום למקום ויצתה רוח מתחת כנפיו ושיברה את הכלים משלם חצי נוק סתמא כרבנן אמר רבא בשלמא סומכוס קסבר כחו כגופו דמי אלא רבנן אי כגופו דמי כוליה נוק בעי לשלם ואי לאו כגופו דמי חצי נוק נמי לא לשלם הדר אמר רבא לעולם כגופו דמי ו"חצי נוק צורות הלכתא גמירי לה: אמר רבא כל שבוב טמא בנוקין משלם נוק שלם כל שבוב טהור בנוקין משלם חצי נוק ורבא צורות אתא לאשמועינן לא רבא עגלה מושכת בקרון קא משמע לן תניא כותיה דרבא בהמה מועדת לשבר בדרך הלוכה כיצד בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה בגופה דרך הלוכה ובשערה דרך הלוכה באוכף שעליה ובשליף שעליה ובפרומביא שבפיה ובווג שבצוארה וחמור במשאו ועגלה מושכת בקרון משלם נוק שלם תנו רבנן תרגולין שהיו מחמטין בחבל דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי משלמין נוק שלם בעי רבא דרסה על בלי ולא שברתו ונתגלגל למקום אחר ונשבר מהו בתר מעיקרא אולינא וגופיה הוא או דלמא בתר תבר מנא אולינא וצורות נינהו תפשוט ליה מדרכה ד"דאמר רבה זרק כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל פטור דאמרין ליה מנא תבירא תבר לרבה פשיטא ליה לרבה מבעיא ליה ת"ש הירוס אינו מועד וי"א ה"ז מועד הירוס ס"ד אלא לאו הירוס והתני ובהא קמפלגי דמר סבר בתר מעיקרא אולינן ומר סבר בתר מנא אולינן לא אמאי לא ליהו מועד הא אורחיה הוא: הירוס ופסיו. שגלגל הכלי צדקתו למקום אחר ונשבר מ"ד מועד לזק סבר בתר מעיקרו אולינן:

גמ' א"ל רבינא לרבה היינו רגל היינו בהמה א"ל תנא אבות וקתני תולדות אלא מעתה סיפא דקתני

השן מועדת הבהמה מועדת מאי אבות ומאי תולדות איכא הוה קמהדר ליה בבדיחותא וא"ל אנא שנאי חודא ואת שני חודא וטעמא מאי אמר רב אשי תנא שן דחיה וקתני שן דבהמה ס"ד אמינא וישלח את בעירה כתיב בהמה אין חיה לא קמ"ל דחיה בכלל בהמה אי הכי הא מבעי ליה למיתני ברישא האי * דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה אי הכי רישא נמי ליתני ההיא דלא כתיבא ברישא הכי השתא התם אידי ואידי אבות נינהו הך דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה הכא שביק אב ותני תולדה איבעית אימא אידי דסליק מרגל פתח ברגל תנו רבנן בהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר כיצד בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה בגופה דרך הלוכה ובשערה דרך הלוכה באוכף שעליה ובשליף שעליה ובפרומביא שבפיה ובווג שבצוארה וחמור במשאו משלם נוק שלם סומכוס אומר צדורות וחזיר שהיה נובר באשפה והזיק משלם נוק שלם הזיק פשיטא אלא אימא התני והזיק משלם נוק שלם צדורות מאן דבר שמיהו חסורי מחסרא והכי קתני צדורות כי אורחיהו חצי נוק ויחזיר שהיה נובר באשפה והתני והזיק משלם חצי נוק סומכוס אומר צדורות וחזיר שהיה נובר באשפה והתני והזיק משלם נוק שלם:

ת"ד תרגולין שהיו מפרחין ממקום למקום ושברו כלים בכנפיהן משלם נוק שלם הברוח שבכנפיהן משלמין חצי נוק ויחזיר שהיה נוק עיסה ועל גבי פירות וטינפו או ניקרו משלם נוק שלם והעלו עפר או צורות משלמין חצי נוק סומכוס אומר נוק שלם תניא אידך תרגול שהיה מפריח במקום למקום ויצתה רוח מתחת כנפיו ושיברה את הכלים משלם חצי נוק סתמא כרבנן אמר רבא במסנקא לעולם כחור כגופו דמי, חצי נוק צדורות היל' גמירי לה. אמר רבא כל שבוב טמא בנוקים משלם נוק שלם, וכל שבוב טהור בנוקין חצי נוק. אמר ר' רבא איש הא שמועתא דרבא בעי' פוק ר' ישמעאל בסופו בהאי לישנא, אמ' רב אשי כל שבוב טמא בגוי עושה יין נסך, כל שבוב טהור בגוי אינו עושה יין נסך. מכאן, אמר ר' שמעון בן לקיש קנה בקומטו שלוב והסיט בו את הטהור, וזהו ששינו במשנתו טהור מכה את הטמא, טהור. אבל קנה בקומטו שלטהור והסיט בו את הוב טמא, כדתנן וטמא את הטהור טמא. וכן אם זרק זב חפץ נגע בטהור טהור, דתנן זב שהקיש על כסוסטרא ונפל ככר שלתרומה, טהור. ורבא קיימ' ליה דכחו כגופו דמי, ומדחויין דמיתבי רב חייא בר אשי לרב אשי נטל החבית וזיקה

(א) [לקמן יט: א], (ב) [לקמן נד: מריס פ"א. מיר לה: וזכוס קטו: חולין נטו. ע"ה. פ"ד. א], (ג) [יבמות ב: ושי"ן, ד] [מוספתא פ"ב, א] (ה) [ג"ל ג: א] (ו) [ס"ט. א] (ז) [לקמן כו: א] (ח) [צ"ח פ"א. ט] (ט) [מג"א. ג].

גליון הש"ס

גמ' דאתא ליה מדרשא חביבא ליה. צ"ב קח ע"ב:

לעני רש"י

שיל"א. אוכף. פוריייר. לחפור. ביי"ק. חרטום. אישקליט"א. פמטון קטן.

מוסף רש"י

חביבא ליה. תנא וזקליטא צרישא (יבמות ב). הלבנתא גמירי לה. מסוי שהא מולדה של רגל ופטורה צ"ה כי רגל, וזקין רגל לאו קנסא נינהו אללא מנאה, שהי מועדת ממחלתה וגבי לרורות הוא לחלק למנא (יבמות ב). וטע"ג דפגלא נוק של גנימה הו' קנס, הוי פגלא נחקה מנאה הוא (לעיל ג). ובשערה דרך הלוכה. שדבוקן כלס צערה ורגלמן ושכנתו (לעיל ג). זרק. זעל. כלי מראש הוב. פורא אחר ושברו במקל קודם שציתא, שהי סופה לשבר (לקמן כו:).

רבינו הגנאל (המשך)

במתו לבור, זה היה מעשה והתירו, ודייקי מדקתני בחמתו, בחמתו דשרי הא שלא בחמתו אסור, וכי האי גוונא בוב טהור. ופריך בגון דאורי מיניה מיניה. אחר שפתחו דרך למבינים נחור לפרש שמועתו. אקש' על רבא, וכי צדורות אתא לאשמועינן. חצי שבוב טמא דבר דיוע הוא כל נגיעה, כל נגיעה שלוב טמא תנינא בהדיא, כיצא בו בנייקין בין הויקה בגופה בין בשערה בין בשליף שעליה כל שהוא מכוחה נוק שלם. לא נשאר אלא כגון ההקשה שמקיש הוב ונפל ככר שלתרומה שהוא טהור וכו', תניא זה הכלל המכח מכה רעיה טהורין המכח הסטה טמאין, כך בנייקין צדורות ויתחין מכה הליכת בהמה חצי נוק גם שנינו זה. ופוקי, ד"א עגלה מושכת אתא לאשמועינן. כלומ' כשם שהוב היושב בספינה, כדתנן הוב והטהור שישבו בספינה או באסדה או שרכבו על גבי בהמה אצ"פ שאין בגדיהן נוגעים חצי הוב טמאין. כיצא בו היושב בעגלה המושכת עם הוב טמא, כך אם היו בעגלה מושכת כלים ונשברו חייב א' היושב בעגלה לשלם נוק שלם. ד"א עגלה מושכת, כבהמה בשליף שעליה, כשם שזה נוק שלם כך זה

נוק שלם. תניא כותיה דרבא הרגל מועדת לשבר, עד ונעלה מושכת משלמין נוק שלם. תרגולין שהיו מחמטין בחבל דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי משלמין נוק שלם. בעי רבא דרסה על כלי ולא שברתו ונתגלגל למקום אחר ונשבר, מהו. בתר מעיקרא אולינן וגופו הוא או דילמ' בתר מנא אולינן וצדורות נינהו. תפשוט ליה מדרבה דאמ' זרק כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל פטור. מאי טעמ', מנא תבירא תבר. ואמרי' לרבה פשיטא ליה ולרבה מסייעא ליה. ואמרי' ת"ש הירוס אינו מועד כר'. ופשוטה היא.

(א) ג"י רעיוו עגלה מושכת בני' הרי"ף ופי' מה הוא כפי' הכי המאירי ז"ל שחזקו צ"ח כ"ח ע"ש.